

توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر گردشگری پایدار (مطالعه موردی: روستای افجه؛ دهستان لواسان کوچک)

کامران رضائی زاده مهبادی

دانشجوی مقطع دکتری جغرافیا، دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران

چکیده

گردشگری و اقتصاد گردشگری امروزه از ارکان اصلی اقتصاد تجارت جهانی است، گردشگری روستایی به عنوان راهکاری جهت کاهش مهاجرت های روستایی به شهرها، افزایش سطح رفاه، بهبود کیفیت زندگی و در نهایت رسیدن به توسعه روستایی محسوب می شود. در توسعه پایدار گردشگری ضمن حفظ محیط زیست به بهره برداری پایدار از منابع طبیعی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی و نیز موضوعات برابری بین نسل ها، مشارکت و توسعه توجه ویژه ای می شود. پژوهش حاضر گردشگری روستایی با تأکید بر گردشگری پایدار در روستای افجه دهستان لواسان کوچک بخش لواسانات می باشد. این روستا از حیث گردشگری دارای جاذبه های متنوع طبیعی و انسانی می باشد. روش تحقیق توصیفی- تحلیلی می باشد. داده های موردنیاز با استفاده از منابع اسنادی و مطالعات کتابخانه ای، مشاهدات میدانی و مصاحبه با مردم، گردشگران و مسئولین مرتبط گردآوری شده است. در روستای افجه دهستان لواسان کوچک، دیدگاه های آنها در خصوص عوامل اثرگذار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اکولوژی و نهادی در فرآیند گردشگری مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است و برای تجزیه تحلیل اطلاعات از روش تحلیلی SWOT استفاده شده است و با توجه به نتایج بدست آمده مجموع عوامل داخلی و عوامل خارجی راهبردهای بهینه در جهت توسعه گردشگری پایدار روستایی در منطقه ارائه شده است.

واژه های کلیدی: گردشگری، توسعه روستایی، لواسانات کوچک، جدول SWOT.

مقدمه

گردشگری روستایی: تعریف گردشگری روستایی کار چندان آسانی نیست و توافقی درباره‌ی آن وجود ندارد. این مسأله چند دلیل دارد. با این حال گردشگری روستایی می‌تواند به طور ساده به عنوان مسافرت به نواحی روستایی تعریف شود، اما محققان بر این عقیده‌اند که موضوع بسیار پیچیده‌تر از این است.

توسعه روستایی: عموماً فرایند ارتقای کیفیت زندگی و وضعیت اقتصادی مردمیست که در نواحی نسبتاً منزوی و با تراکم جمعیت کم زندگی می‌کنند. به طور سنتی توسعه روستایی بر بهره‌گیری از منابع طبیعی سرزمینی نظیر کشاورزی و جنگلداری متمرکز بوده است. به هر روی، تغییرات در شبکه‌های تولیدی جهانی و شهری شدن فزاینده خصوصیات نواحی روستایی را تغییر داده است. افزایش گردشگری، تولیدهای خاص و تفریحات جایگزین استخراج منابع و کشاورزی به عنوان محرک‌های اصلی اقتصادی شده‌اند. (کارگر، ۱۳۹۴)

گردشگری پایدار: گردشگری در مفهوم پایداری در برگیرنده پردازش معنایی خاص خود است. در این میان زایش این مفهوم در ادبیات گردشگری حاصل تلاش در دستیابی به توسعه پایدار در تمامی زمینه‌های توسعه می‌باشد. (منبع: سایت سازمان گردشگری)

افجه: یکی از روستاهای دهستان لواسان کوچک بخش لواسانات در شهرستان شمیرانات استان تهران ایران است. افجه که مرکز دهستان لواسان کوچک است، روستایی بزرگ و آباد و در فاصله پنج کیلومتری از شمال خاور شهر لواسان مرکز بخش لواسانات واقع گشته و ناحیه‌ای کوهستانی و سردسیر است.

لواسانات کوچک: دهستان لواسان کوچک دهستانی است از توابع بخش لواسانات شهرستان شمیرانات در استان تهران. جمعیت این دهستان بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ در حدود ۶۰۳۶ نفر است. (منبع: دهیاری)

گردشگری پدیده‌ای کهن است که از دیرباز در جوامع انسانی وجود داشته است. در دهه‌ی اخیر گردشگری دارای رشد سریعی بوده و اکنون بیشترین رشد را در بین بخش‌های مختلف اقتصادی داشته، به گونه‌ای که در ردیف سه صنعت بزرگ قرار دارد، هم‌چنین قابلیت‌های عمده صنعت گردشگری مانند گسترش انواع خدمات، ایجاد فرصت‌های شغلی، توسعه زیرساخت‌ها، تعامل فرهنگ‌ها، برقراری تحکیم انس و الفت بین مردم به عنوان یکی از مولفه‌های تجارت می‌باشد که به آن صادرات نامرئی گفته شده و نیز به عنوان یک اقتصاد پایدار به آن اهتمام ویژه‌ای شده است. (سجادیان و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۶) توجه به مقوله گردشگری روستایی از دهه‌های ۸۰ به بعد گسترش یافت و طی سالیان اخیر توسعه و رونق آن به عنوان یکی از راهبردهای مهم و اساسی در رشد و توسعه‌ی نواحی روستایی، توجه صاحب‌نظران و خصوصاً متخصصان مسائل روستایی را به خود جلب کرد و آن را به عنوان راهبردی برای توسعه محلی و منطقه‌ای قلمداد نمود. (رضوانی، ۱۳۹۴: ۳۷) توسعه گردشگری در نواحی روستایی می‌تواند عملکردهای مختلفی در این نواحی ایفا نماید. (اکبریان و همکاران، ۱۳۹۴) بنابراین گردشگری روستایی که از شاخه‌های صنعت گردشگری است، می‌تواند نقش مهمی در تجدید حیات روستاها، ایجاد اشتغال و درآمد برای روستائیان، حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی و در نهایت توسعه یک پارچه و پایدار روستایی را ایجاد نماید. از جمله نواحی روستایی که به سبب وجود جاذبه‌ها و پتانسیل‌های طبیعی و انسانی گردشگران زیادی را به سمت و سوی خود جلب نماید روستاهای اطراف پایتخت می‌باشد؛ که هر روز به رشد و توسعه گردشگری این مناطق افزوده می‌شود. روستای افجه نیز از این قاعده مستثنی نبوده، بنابراین هدف پژوهش حاضر گردشگری روستایی با تأکید بر گردشگری پایدار در روستای افجه واقع در دهستان لواسان کوچک، بخش لواسانات که به عنوان روستای هدف گردشگری توسط سازمان میراث فرهنگی و گردشگری انتخاب و عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اکولوژی و نهادی اثرگذار گردشگری پایدار منطقه مطالعه گردید. (بیات، ۱۳۹۶)

با استفاده از روش تحلیلی SWOT نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید که از آن‌ها به عنوان عوامل داخلی و خارجی اثرگذار یاد می‌شود، مورد مطالعه و تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. تا بتوان با بررسی موارد ذکر شده به توسعه پایدار گردشگری روستایی در منطقه نائل آمد.

تئوری و پیشینه تحقیق

گردشگری در هر فضای جغرافیایی در روندی از تطبیق پذیری جاذبه ها، سکونت گاه ها و تسهیلات موردنیاز، انجام می گیرد. گردشگری روستایی، یکی از انواع گردشگری است که با بسیاری از الگوهای دیگر گردشگری پیوند دارد، ولایوجه مشخصه ی آن استقرار در نواحی روستایی است. (رضوانی، ۱۳۹۴: ۱۱) گردشگری روستایی امروزه یکی از اشکال گردشگری محسوب می شود. گردشگری روستایی دامنه ای از فعالیت ها و خدمات مربوط به تفاریح و آرامشگردشگران می باشد که به وسیله کشاورزان و مردم روستایی برای جذب گردشگران به مناطق خاود و باه منظر اور کسابدرامد صورت می گیرد. توسعه گردشگری با هدف حفاظ و بهبود محیط زیست، تأمین نیازهای اساسی انسانی، بهبود وضع موجود و برابری نسلی و نیز بهبود کیفیت زندگی هم مطرح شده است. (قدیری و همکاران، ۱۳۹۴)

موضوع گردشگری پایدار را تأمین نیازهای گردشگران حاضر و مناطق میزبان و در ضمن حفاظ و بهبود فرصت ها برای آینده تعریف کرده اند. بنابراین رویکرد گردشگری پایدار، یکی از کارآمدترین رویکردهای جایگزین توسعه بوده که توان بالقوه ای در کاهش آثار منفی حاصل از گردشگری انبوه دارد.

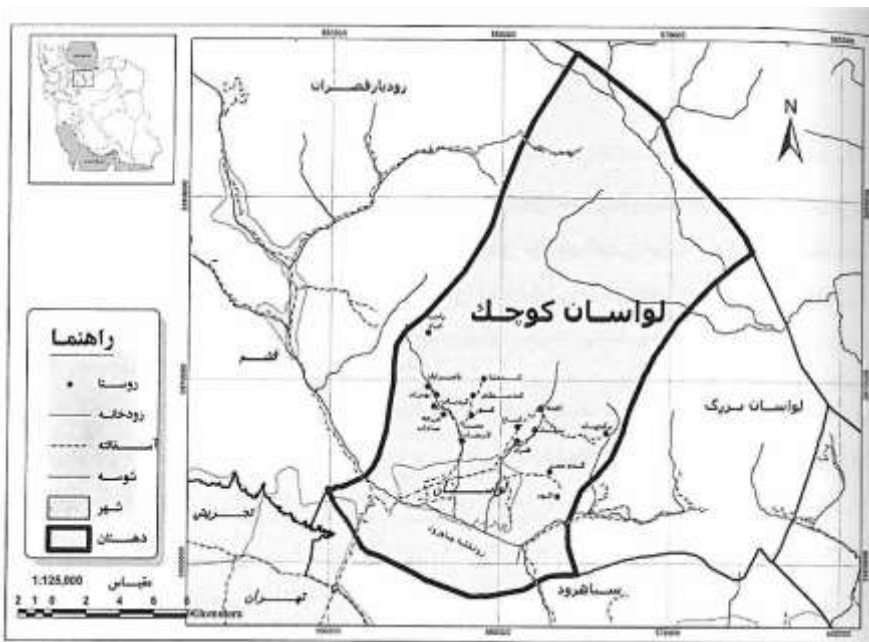
مواد و روش ها

پژوهش پیش رو از نظر هدف، کاربردی و از دیدگاه روش توصیفی-تحلیلی است. مراحل پژوهش بر پایهی گردآوری داده ها، اطلاعات طبقه بندی شده، تجزیه و تحلیل و نتیجه گیری است. برای گردآوری اطلاعات مرتبط با مباحث نظری از مطالعات کتابخانه ای و برای دست یابی به اطلاعات و داده های تجربی نیز، از روش مطالعات میدانی و مصاحبه و مشاهده مستقیم و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش تحلیلی SWOT و نرم افزار Excel استفاده شده است.

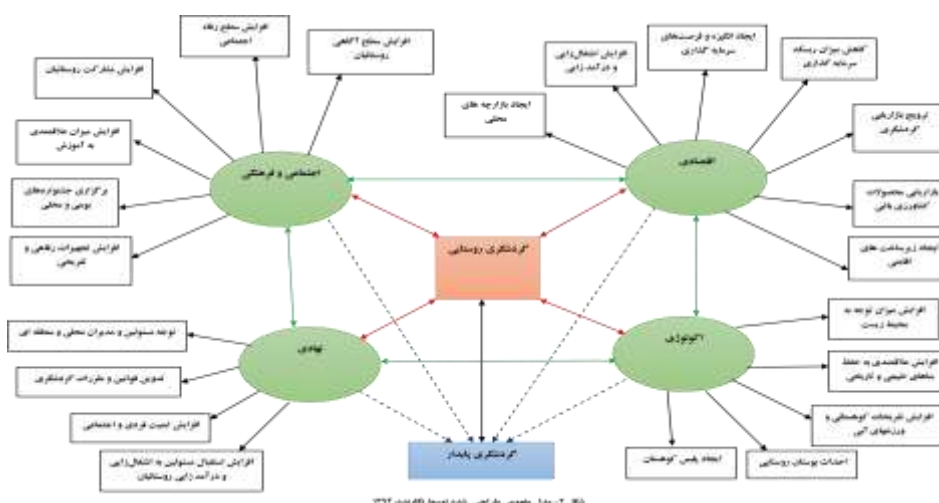
جمعیت مردم روستا که ۹۷۰۱ نفر می باشد، تعداد ۹۶۱ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب گردید، هم چنین تعداد ۳ گردشگر که در منطقه مورد مطالعه حضور داشتند دیدگاه های آنها در خصوص عوامل تأثیرگذار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اکولوژی و نهادی بر گردشگری پایدار مورد ارزیابی واقع گردید و معیارهای سنجش تحت عنوان عوامل داخلی و خارجی و راهبردهای بهینه در جهت توسعه گردشگری روستایی عنوان گردیده است.

معرفی محدوده مورد مطالعه

دهستان لواسان کوچک در بخش لواسانات در شهرستان شمیرانات، استان تهران قرار دارد. دارای ۹۶ روستا به مرکزیت روستای افجه است. روستای افجه در ارتفاع ۶۷۱۷ متر از سطح دریا و بر روی مدار ۴۰"، ۱۹' و ۴۱° عرض شمالی و ۶"، ۳۶' و ۱۹° طول شرقی واقع گردیده است. (شناسنامه آبادی های کشور، ۱۳۹۴: ۶۳)، بر طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ دهستان لواسان کوچک دارای جمعیتی برابر با ۱۱۹۳ نفر بوده است که در فصول مختلف سال به خصوص در فصل تابستان جمعیت این روستاها به چند برابر می رسد. جمعیت روستای افجه ۹۷۰۱ نفر بوده است. این روستا دارای پتانسیل های بالقوه طبیعی و انسانی برای جذب گردشگران و توسعه پایدار گردشگری می باشد. از مهمترین آثار فرهنگی، تاریخی و طبیعی دهستان لواسان کوچک و روستای افجه می توان به سقاخانه حضرت ابوالفضل، بقایای کاخ ناصرالدین شاه، قلعه سربند، آبشارهای پسچوبک، مواب، سواحل رودخانه ها، سدلتیان و دشت هویج یا گهچال اشاره نمود. (طرح هادی بازنگری روستای افجه ۱۳۹۴)، با وجود قابلیت های بالقوه مورد مطالعه برای جذب گردشگران روستایی متاسفانه محدودیت های فراوانی وجود دارد که از جمله مهمترین آنها می توان به عدم طرح جامع گردشگری، ناآگاهی عمومی روستائیان و مسئولین از مزایای گردشگری، عدم حمایت دولت از سرمایه گذاری بخش خصوصی و نبود تسهیلات و تجهیزات رفاهی و فرهنگی برای گردشگران را ذکر کرد. لذا با توجه به مطالب عنوان شده ضرورت برنامه ریزی جامع گردشگری پایدار روستایی در این دهستان، روستای افجه امری لازم و ضروری است. (بیات، ۱۳۹۶)

شکل ۱ - موقعیت جغرافیایی منطقه و روستای مورد مطالعه (منبع: افتخاری و همکاران، ۱۳۹۲)

نمودار ۱ - مدل مفهومی گردشگری پایدار (منبع: رضوانی ۱۳۹۴)

نتایج و بحث

به منظور ارائه راهکارها و سیاست های توسعه گردشگری روستایی و ایجاد گردشگری پایدار در منطقه مورد مطالعه از عوامل چهارگانه روش تحلیلی SWOT استفاده گردید و با بررسی عوامل داخلی و خارجی که نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید را مورد ارزیابی قرار می دهد پرداخته شد. لذا با توجه به نظرات مردم روستا، گردشگران و مسئولین مرتبط در روستای افجه و دهستان لواسان کوچک و هم چنین مشاهدات میدانی پژوهشگر به منظور شناخت بهتر و بیشتری مولفه های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اکولوژی و نهادی به ارائه سیاست های راهبردی بهینه نسبت به تحلیل و تجزیه اطلاعات اقدام گردید که در ادامه به این موارد اشاره می گردد.

جدول ۱ - روش تحلیلی SWOT

نقاط قوت - S		اقتصادی	اجتماعی و فرهنگی	
• وجود مکان های مذهبی، امامزاده و مساجد • آثار و ابنیه با ارزش تاریخی روستا • وجود آداب و رسوم و سنت های محلی • آگاهی و سواد نسبتاً بالا در بین اهالی روستا در زمینه توجه به توسعه گردشگری روستایی • حسن همکاری و راهنمایی روستائیان با گردشگران				• نزدیک بودن به پایتخت (تهران) • مستعد بودن منطقه جهت سرمایه گذاری • تولیدات متنوع محصولات کشاورزی - باغی • فروش محصولات کشاورزی - باغی • اراضی حاصل خیز کشاورزی و باغات • انجام تفریحات آبی در سد لتیان و رودخانه ها و آبشارها
نهادی		اکولوژی		
• آشنایی مسئولین مرتبط با توسعه گردشگری و اثرات آن بر توسعه روستایی • استقبال مسئولین به اشتغال زایی و درآمد زایی از گردشگری پایدار		• وجود چشم اندازهای زیبا و منحصر به فرد • دارا بودن هوای سالم و پاک • وجود سد لتیان، آبشارها و رودخانه ها • تنوع حیات جانوری و پوشش گیاهی (جنگل ها و بیشه ها)	عوامل داخلی	
نقاط ضعف - W		اقتصادی		
• توزیع نامناسب گردشگران در فصول مختلف سال • نامناسب بودن تاسیسات و تجهیزات تفریحی • عدم وجود مراکز فرهنگی برای راهنمایی گردشگران		• عدم وجود برنامه ریزی مناسب گردشگری • عدم وجود سرمایه گذاری توسط بخش دولتی و خصوصی • عدم حمایت و برنامه ریزی از سرمایه گذاری بخش خصوصی • نامناسب بودن تسهیلات و تجهیزات اقامتی و رفاهی • بهره مندی اندک روستائیان از توسعه گردشگری		
نهادی		اکولوژی		
• عدم وجود نهادهای متولی دولتی و خصوصی فعال در بخش گردشگری • عدم معرفی جاذبه های گردشگری روستایی در سطح ملی توسط مسئولین مرتبط در دهستان		• نامناسب بودن زیرساخت های محیطی (جاده ها) • نبودن معابر مناسب در مسیر آثار طبیعی و تاریخی • ضعف مدیریت در شناخت بهتر آثار و ابنیه های طبیعی و تاریخی		
نقاط فرصت - O		اقتصادی		
• وجود قطب بزرگ جمعیتی در نزدیکی دهستان • افزایش انگیزه بیشتر برای مسافرت و تفریح در بین مردم شهرهای حومه • امکان جذب گردشگران در هنگام عبور از جاده به دلیل نزدیکی دهستان با استان مازندران		• وجود علاقه ی بخش دولتی جهت سرمایه گذاری در گردشگری پایدار روستایی • افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه گذاری در منطقه • نزدیکی به راههای ارتباطی کشور • وجود نیروی متخصص در زمینه برنامه ریزی و توسعه گردشگری روستایی	عوامل خارجی	
نهادی		اکولوژی		
• وجود نیروهای متخصص و با تجربه در زمینه گردشگری به دلیل نزدیکی منطقه به شهر تهران • افزایش انگیزه و حمایت مسئولین دهستان از توسعه پایدار گردشگری با رویکرد اشتغال زایی و افزایش کیفیت زندگی مردم		• وجود چشم اندازهای زیبا به همراه فضای بکر و طبیعی و باغات انبوه • تنوع حیات جانوری و پوشش گیاهی • وجود سد لتیان، رودخانه ها و آبشار		
نقاط تهدید - T				

اقتصادی	اجتماعی و فرهنگی
• عدم توجه کافی به پتانسیل های بالقوه گردشگری پایدار • عدم تخصیص بودجه لازم جهت ساماندهی، مرمت و احیای آثار با ارزش طبیعی و انسانی • از بین رفتن پوشش طبیعی (جنگل و مرتع) توسط گردشگران • تخریب اراضی کشاورزی و تغییر کاربری آن به مسکونی و صنعتی	• افزایش امکانات و خدمات در مناطق تفریحی رقیب مانند شهر شمشک • آسیب رساندن و تخریب آثار طبیعی و تاریخی توسط گردشگران • فقدان یا محدود بودن شرکت های خدماتی و مسافری و تورهای گردشگری برای بازدید از روستا
اکولوژی	نهادی
• تخریب و تغییر کاربری اراضی کشاورزی • تخریب محیط زیست و حیات جانوری و گیاهی در نتیجه فقدان برنامه ریزی و مدیریت • عدم مسئولیت پذیری گردشگران و ایجاد آلودگی زیست محیطی	• ☐ عدم هماهنگی بین سازمانهای مسئول متولی گردشگری بخش دولتی و خصوصی جهت گسترش و توسعه خدمات و تجهیزات گردشگری

منبع: نگارنده، ۱۳۹۱

(SO) راهبردهای تهاجمی	(ST) راهبردهای رقابتی
☐ افزایش انگیزه برای سرمایه گذاری بخش خصوصی ☐ افزایش امکانات رفاهی به منظور رقابت با سایر مناطق رقیب ☐ برنامه ریزی و حمایت دولت در زمینه ایجاد امکانات اقامتی ☐ گردشگری ایجاد اشتغال زایی و افزایش درآمد روستائیان	☐ توسعه و گسترش گردشگری سبز و گردشگری دهکده ☐ طراحی و ساخت امکانات تفریحی و گردشگری ☐ توسعه و گسترش خانه های روستایی و واگذاری امور گردشگری به روستائیان ایجاد تبلیغات جهت ارتقای فرهنگ گردشگران در جهت حفظ و نگهداری
• پشتیبانی بخش خصوصی جهت افزایش امکانات ورزش های زمستانی • آموزش نیروی کار متخصص برای ایجاد توسعه گردشگری روستایی • شناسایی بهتر جاذبه های طبیعی و تاریخی • ایجاد دسترسی مطلوب به آثار طبیعی و باستانی	• آثار طبیعی و تاریخی • ارتقاء انجمن های حمایت از گردشگری پایدار • کاهش استفاده از وسایل شخصی مانند اتومبیل در مسیرهای آثار طبیعی و تاریخی
(WO) راهبرد محافظه کارانه	(WT) راهبردهای تدافعی

• استفاده از تجربیات موفق گردشگری روستایی، گردشگری دهکده و گردشگری سبز از سایر مناطق و کشورهای دیگر • برگزاری نشست ها ویژه سرمایه گذاری بخش دولتی و خصوصی توسط مسئولین مرتبط دهستان • برگزاری همایش ها برای روستائیان و گردشگران به منظور شناخت پتانسیل های طبیعی و تاریخی دهستان و روستا • تدوین و برنامه ریزی صحیح استفاده از امکانات با توجه به اقلیم منطقه برای جذب گردشگران • اطلاع رسانی صحیح و به موقع به روستائیان و گردشگران به استفاده بهینه از جاذبه های طبیعی و تاریخی • تدوین راهکارهای مناسب به منظور جلوگیری از تخریب و تغییر کاربری اراضی کشاورزی	• بازنگری در چگونگی استفاده از سرمایه گذاری بخش خصوصی و حمایت بخش دولتی • بازنگری در توزیع بهینه امکانات رفاهی ویژه گردشگران • بازنگری در چگونگی حمایت مردم روستا از سوی مسئولین منطقه • بازنگری در چگونگی آموزش برخورد با گردشگران به روستائیان از سوی نهادهای متولی • بازنگری در قوانین و مقررات تغییر کاربری اراضی کشاورزی

منبع: نگارنده، ۱۳۹۶

نتیجه گیری و پیشنهادات

نتایج پژوهش حاضر نشان می دهد کشور ایران از نظر دارا بودن پتانسیل های طبیعی و انسانی جزو ۹۱ کشور اول دنیا محسوب می شود. رتبهی جذب گردشگر ایران در میان ۶۷۷ کشور ۳۳ می باشد. چشم اندازهای فرهنگی و طبیعی متنوع اساس بخش گردشگری پایدار روستایی را تشکیل می دهد. روستای افجه در منطقه ای واقع شده است که طبیعت آن با برخورداری از هوایی پاک و محیطی آرام و قرارگیری در نزدیکی شهر تهران یکی از مهمترین و مناسب ترین مراکز تفریحی برای گذراندن اوقات افاشار جامعه بویژه افرادی که در پایتخت ساکن می باشند به شمار می آید. با توجه به اینکه این روستا در فهرست ۴۳۷ روستای هدف گردشگری روستایی کشور قرار دارد، تاکنون طرح جامع گردشگری برای این روستا تهیه و تنظیم نگردیده است، بنابراین با توجه به نقاط قوت، ضعف، تهدید و فرصت در منطقه راهکارهای پیشنهادی ذیل در زمینه گردشگری پایدار روستایی ارائه می شود.

- ۱- تهیه و تنظیم طرح جامع گردشگری روستای افجه
- ۲- سرمایه گذاری بخش خصوصی در صنعت توریسم مانند ایجاد هتل، مهمان پذیر و متل و حمایت دولت از آنها با پرداخت تسهیلات بانکی ارزان قیمت.
- ۳- مشارکت روستائیان در ساخت مراکز اقامتی و تفریحی به منظور اشتغال زایی و افزایش درآمد.
- ۴- آموزش روستائیان به منظور شناخت چگونگی برخورد با گردشگران و توسعه پایدار گردشگری در روستا.
- ۵- ایجاد بازارچه های محلی که روستائیان بتوانند تولیدات صنایع دستی و کشاورزی را به گردشگران عرضه نمایند.
- ۶- با توجه به چشم انداز زیبا در منطقه از جمله سد لتیان، آبشارها و رودخانه های پرآب می توان با توسعه مراکز ورزشی و تفریحی به اشتغال زائی و افزایش درآمد روستائیان کمک نمود.
- ۷- تدوین برنامه ها و راهکارهای مناسب در روستا در جهت جلوگیری از تغییر شکل طبیعی نواحی جاذبه گردشگری روستایی و تغییر کاربری اراضی کشاورزی از جمله باغات در احیای پوشش گیاهی منطقه.
- ۸- احداث بوستان روستایی موجب جلوگیری از تخریب و آلودگی محیط زیست روستا می گردد.
- ۹- ایجاد پلیس کوهستان به منظور آگاهی بخشی به گردشگران و به حداقل رساندن آسیب ها به آثار طبیعی و تاریخی.
- ۱۰- دریافت عوارض از گردشگران در منطقه مورد مطالعه و صرف مبالغ دریافتی در توسعه گردشگری پایدار روستا موجب رونق صنعت توریسم در دهستان می شود.

۱۱- برگزاری تورهای کوتاه مدت یک روزه و ارزان قیمت به منظور گسترش صنعت گردشگری در دهستان و روستا افجه.
۱۲- تنوع بخشی به برنامه های تبلیغاتی به منظور معرفی جاذبه های طبیعی و تاریخی در روستا نظیر تهیه بروشورها و لوح فشرده در جهت شناسایی قابلیت های روستایی اقدام نمود.
بنابراین با توجه به مطالب ارائه شده در این پژوهش و با در نظر گرفتن پتانسیل ها و قابلیت های فراوان در منطقه مورد مطالعه ضرورت اهمیت و برنامه ریزی دقیق در زمینه توسعه گردشگری روستایی در روستای افجه، دهستان لواسان کوچک بسیار حائز اهمیت است.

منابع

۱. افتخاری، عبدالرضا و همکاران؛ ارائه الگوی برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری پایدار روستایی ۱۳۹۲.
۲. اکبریان، سعید رضا و همکاران؛ بررسی رابطه توسعه گردشگری و سرمایه اجتماعی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان سولقان، شهرستان تهران)، مجله برنامه ریزی توسعه گردشگری، انتشارات دانشگاه مازندران، شماره ۳، ۱۳۹۴، صفحات ۱-۱۶.
۳. بیات، ناصر؛ مطالعه گردشگری روستایی در ایران، ارایه تحلیلی اسنادی از مقالات انتشار یافته ی فارسی، مجله ی برنامه ریزی توسعه گردشگری، انتشارات دانشگاه مازندران، شماره ی ۳، ۱۳۹۶، صفحات ۹۷۱-۹۶۳.
۴. رضوانی، محمدرضا؛ توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۹۴، ۶۷-۱۱.
۵. سجادیان، ناهید و همکاران؛ قابلیت های اکوتوریسم روستایی در پهنه بندی، مدیریت حفظ و توسعه، مجله مدیریت شهری و روستایی، انتشارات پژوهشکده شهری و روستایی، شماره ی ۶۰، ۱۳۹۴، صفحات ۱۱-۰۳.
۶. سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان تهران، شهرستان شمیرانات، انتشارات مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵، ۶۷-۳۷.
۷. شناسنامه ی آبادی های کشور، سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان تهران، شهرستان شمیرانات، انتشارات مرکز آمار ایران، ۱۳۹۴، ۹۰-۴۶.
۸. طرح هادی بازنگری روستای افجه، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۱۳۹۴، ۴۳-۳۳.

Development of Rural Tourism with an Emphasis on Sustainable Tourism

(Case Study: Afjeh Village, Lavasan-e Kuchak Rural District)

Kamran Rezaeizadeh Mahabadi

Ph.D. candidate of geography, Islamic Azad University, Research Science Branch, Tehran

Abstract

Today, tourism and its economics are the main pillars of the world trade economy. Rural tourism is considered a solution for reducing the rural-urban migration level, increasing the level of welfare, improving the quality of life, and ultimately achieving rural development. A special attention is paid in sustainable tourism development to the sustainable exploitation of natural, social, cultural and economic resources, as well as issues including equality of generations, participation and development. This research deals with rural tourism with an emphasis on sustainable tourism in Afjeh Village, Lavasan-e Kuchak Rural District in Lavasanat District. The village has diverse natural and human attractions in terms of tourism. A descriptive-analytic Method has been used in this study. The required data have been collected using documentary resources and library studies, field observations and interviews with people, tourists and relevant officials. The researchers studied people's views in Afjeh Village, Lavasan-e Kuchak Rural District, about the factors affecting the economic, social, cultural, ecological and institutional factors in the tourism process, and analyzed the data using the SWOT analysis method. Based on the results obtained about the influential internal and external factors, the researchers provided optimal solutions for the development of sustainable rural tourism in this rural district.

Keywords: tourism, rural development, Lavasan-e Kuchak Rural District, SWOT table
